

МІСЦЕ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ

В умовах повномасштабної агресії Росії проти України чимала відповідальність за зміцнення основ української державності лежить на плечах освітян вищої школи, які незалежно від трагічних обставин страшної війни, продовжують підготовку фахівців вищої кваліфікації для різних галузей нашої держави. Не виключення є Маріупольський державний університет, який не тільки зміг вистояти, а й у нових умовах стрімко нарощує свій освітній і науковий потенціал.

В складні для української вищої школи і науки часи колектив кафедри культурології Маріупольського державного університету не скорився перед труднощами; зберіг й розвинув творчі контакти культурологів з України і зарубіжжя, надав імпульсу в підготовці нових поколінь фахівців галузі.

У листопаді 2022 р. колектив кафедри культурології МДУ успішно пройшов акредитацію щодо підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти ОП «Культурологія, культурне розмаїття та розвиток громади». А в грудні минулого року був здійснений перший випуск магістрів означеної спеціальності.

Вдосконалення навчально-виховного процесу відбулося і на інших ОП, які забезпечує кафедра культурології. У цьому сприяє активна участь викладачів і студентів у науковій діяльності, зокрема використовуючи можливості «Вісника МДУ. Серія: Філософія. Культурологія. Соціологія», який у 2021 р. включено до Переліку наукових фахових видань України з галузі культурологія, а також в інших фахових часописах, наукових і науково-практичних конференціях різних рівнів та стажуваннях. На кафедрі продовжує свою плідну діяльність

студентське наукове товариство «Культурологічні студії» та творче об'єднання «Студія образотворчого перформансу», до яких долучаються викладачі і студенти, стейкхолдери, журналісти, діячі культури і мистецтва, зокрема працівники публічних бібліотек України.

У цьому контексті, інтерес до бібліотеки не лише бібліотекознавців, а й культурологів, обумовлений тим, що вона як універсальне явище культури з дитинства супроводжує людину. Змінюються умови життя, з'являються нові технології в книжковому виробництві, нові форми і способи поширення знань, проте беззмінною залишається сутність бібліотеки як об'єкту інформаційної культури. І з цього постулату випливає мета доповіді – це осмислення культурно-інформаційної функції публічної бібліотеки у сьогоденні.

Її роль визначається тим, що вона не лише змінює свідомість людини, а й формує її. Фонд бібліотеки за допомогою каталогів, шифрів і розташування книг, створює свій порядок подання знань. Держава через систему організації бібліотек регулює доступ масового читача до культури. Сучасна публічна бібліотека є одним із способів зберігання інформації і транслявання її споживачеві.

Джерельна база доповіді включає документи щодо розвитку бібліотечної справи в країні: Конституція України, Закони України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» і «Про культуру». У вітчизняній історіографії питання інформаційно-культурного забезпечення бібліотечної справи вивчалися у спеціальних дослідженнях Ю. Артемова, Е. Голодриги, Т. Гранчак, Н. Захарової, Т. Іваницької, Е. Коцюби, О. Красікової, В. Кудлая, Л. Мухи і Л.Затоки, О. Пашкової, П. Рогового і М. Мацибори, Ю. Сабадаш, О. Федоренка, Л. Чуприни та ін.

На початку XXI ст. у бібліотечному середовищі відбулися значні зміни, пов'язані з трансформацією понять «текст», «книга», новим розумінням сутності бібліотек, музеїв і архівів. Культурна спільнота стає більш диференційованою і спеціалізованою. Впровадження інформаційних технологій, поява комп'ютерів і мобільного зв'язку привело до того, що люди мають можливість забезпечувати свої інформаційні потреби не виходячи з дому. Книга виходить за стіни

бібліотеки як фізичного простору, а сама бібліотека стає елементом культурницьких та інформаційно-комунікативних систем [4, с. 295].

Тож еволюція бібліотеки пов'язана з етапами розвитку світової та локальних цивілізацій. У той же час вона має свої закономірності. Актуальним постає поняття «життя бібліотеки», що включає у себе повсякденне життя, пов'язане з кількісними описами і підрахунками книжкових видань, і внутрішнім, що включає взаємовідносини всередині бібліотечної спільноти або конкретної бібліотеки – відносини з владою, іншими бібліотеками та установами. Увага дослідника зосереджується не лише на склад книжкових зібрань, цінних видань, довідкового апарату бібліотеки та обслуговування, але й просторових зв'язків бібліотеки з установами і закладами культури та інформаційними центрами.

Розуміння сутності і функцій сучасної бібліотеки дозволить перерозподілити кордон інформаційного і комунікативного простору, ввести бібліотеку в систему культурно-інформаційних центрів суспільства, виявити загальні закономірності її розвитку. Для культурології ця тема актуальна тим, що не обмежується технологічними аспектами розгляду бібліотеки як книгосховища і інформаційного центру.

Увага культурології прикута до повсякденного життя людини, тих культурних форм й інститутів, в яких проходить становлення і розвиток особистості. Її універсальність і багатогранність дозволяє виявити перспективні напрями бібліотеки як феномена культури, однієї зі складових історичного буття. Цікавими є її дослідження в сучасній знаковій системі культури і співвідношенні риторичного дискурсу з бібліотечним. Зміна культурного статусу публічної бібліотеки обумовлює створення нових форм комунікації в системі «Читач-Бібліотека», що реалізуються в осмисленні прогресивних підходів до формування фондів та обслуговування її відвідувачів [2, с. 119].

Глобалізація усіх сфер суспільного діяльності та техногенна революція в сфері комунікацій дозволила публічній бібліотеці трансформуватися і

орієнтуватися не стільки на збір інформації, що міститься в документах, скільки на активізацію мислення людей, які освоюють ці комунікації. У спеціальній періодиці можна почути думку, що модернізація публічних бібліотек не може пов'язуватися лише з техногенним шляхом їх розвитку. Можливість подолання кризової ситуації спирається на розвиток комунікативної функції бібліотек, подальшої їх трансформації в інститути соціалізації особистості; перетворенні бібліотек в інтелектуальний простір міжособистісної і міжкультурної комунікації. Її існування обумовлено тим, наскільки ефективно вона виконує свої соціальні функції.

На думку Н. Захарової, діяльність бібліотечних установ повинна бути підпорядкована оптимальному культурно-інформаційному забезпеченню життєдіяльності суспільства і кожного читача зокрема [1, с. 52]. Бібліотеки намагаються задовольнити запити користувачів за допомогою сучасних комп'ютерних технологій, які дозволяють збільшити кількість відвідувань, полегшити працю бібліотекаря; комп'ютеризація бібліотек відкриває нові можливості для задоволення читацьких запитів, зменшує витрати часу на пошук необхідної інформації, робить доступ практично до будь-якої інформації відкритим. Не є винятком і публічні бібліотеки країни, об'єднані у територіальні (міські та районні) централізовані бібліотечні системи, що формують єдиний книжковий фонд, дозволяють не лише уніфікувати систему його обліку, але і забезпечити якісне обслуговування читачів [3, 37–38].

Перспективи з визначенням ролі і місця публічної бібліотеки у дискурсі інформаційної культури, необхідно звернутися до положень Стратегії розвитку бібліотечного обслуговування в Україні на період до 2025 р., розробленої профільним Міністерством спільно з Українською бібліотечною асоціацією та затверджена Кабінетом Міністрів. Серед стратегічних завдань галузі домінантним є створення нормативно-правової бази та системних стандартів забезпечення споживачів сучасними бібліотечно-інформаційними послугами та

інтеграцію вітчизняних книгозбірень до світового інформаційно-культурного простору в умовах військового стану.

Література

1. Захарова Н. Культурно-просвітницька функція національної бібліотеки в умовах державотворення (з досвіду НБУ ім. В.І. Вернадського). Бібліотечний вісник. 2010. № 4. С. 49–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2010_4_5

2. Красікова О. Наукова бібліотека та інтернет: взаємодія інформаційних джерел, актуальні проблеми сьогодення. Вісник Одес. нац. ун-ту. Сер. : Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство. 2014. Т. 19. Вип. 1. С. 119-121.

3. Кудлай В.О. Розвиток бібліотечної справи в Україні: теоретичні, нормативні та змістовні засади. Вісн. Маріупол. держ. ун-ту. Серія: Філософія, культурологія, соціологія: зб. наук. пр. Маріуполь, 2013. Вип. 5. С. 34–47.

4. Федоренко О. Роль публічних бібліотек в інформатизації суспільства та підвищенні інформаційної культури. Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 21–23 жовт. 2014 р.). С. 293–295.

УДК 008: 94(047)(043.2)

Нікольченко Юзеф

КУЛЬТУРА ДОКУМЕНТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА ЗА МАТЕРІАЛАМИ БЕРЕСТЕЦЬКОЇ БИТВИ

Традиції українського документування сягають своїми коріннями у героїчну історію Запорозької Січі і Гетьманщини, які знаходились біля витоків національної державності. У зв'язку з цим важливим є вивчення феномену документування у державницьких структурах українського козацтва другої пол. XVI–останньої чверті XVIII століть як сфери його практичної діяльності в процесі